

Sygn. akt II Ko 9/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

15 kwietnia 2021r.

Sąd Okręgowy w Koninie II Wydział Karny w składzie :

Przewodniczący: Sędzia SO Agata Wilczewska

Protokolant: stażysta Marta Burek

w obecności Ewy Woźniak Prokuratora Prokuratury Rejonowej del. do Prokuratury Okręgowej w Koninie

po rozpoznaniu w dniu 8 kwietnia 2021r. sprawy

**Z. G., syna S. i J., ur. (...)
w K.**

o zasądzenie zadośćuczynienia za bezprawne, trzydziestoośmiokrotne, pozbawianie wolności na czas 48 godzin w okresie od 1980r. do 1989r. za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego

I. Na podstawie art. 11ust.2 w zw. z art.11ust.1 w zw. z art.8 ust.1 ustawy z dnia 23.02.91r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. 2015r. poz.1583) zasądza od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy Z. G. kwotę 5.000zł (pięć tysięcy złotych) z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku tytułem zadośćuczynienia.

II. Oddala żądanie w pozostałej części.

III. Zasądza od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy kwotę 240zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w niniejszym postępowaniu.

IV. Kosztami postępowania obciąża Skarb Państwa.

A. Wilczewska

Sygn. akt IIKo 9/21

UZASADNIENIE

Z. G. był figurantem prowadzonej przez Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w K. sprawy operacyjnego sprawdzenia o kryptonimie (...) dotyczącej przerwy w pracy w (...) w K. B.. Powodem założenia przedmiotowej sprawy był fakt, że w dniu 14 maja 1980 roku w Zakładzie Usług (...) wchodzącym w skład (...) w K. B., w którym zatrudniony był Z. G., miała miejsce przerwa w pracy, która trwała od godz. 7.00 do godz. 9.00. Pracy nie podjęła cała trzydziestosiedmioosobowa załoga. Strajk był spowodowany niezadowolaniem pracowników w związku ze zmianą kierownika oraz dyrektora zakładu, zwolnieniami dyscyplinarnymi, a także brakiem premii. W dniu 15 maja 1981r. do strajku przystąpili kolejni pracownicy (...). W tym dniu, również w godzinach nocnych, z pracownikami prowadzono rozmowy profilaktyczno – rozpoznawcze, które miały sprawić aby wywarli oni wpływ na postawy współpracowników, aby skłonić ich do powrotu do pracy, które nie przyniosły oczekiwanego skutku. Pracownicy zapowiadali, że kolejnego dnia również pracy nie podejmą. Ustalono, że jedną z osób negatywnie wpływających na pozostałych pracowników był Z. G..

Po powrocie z pracy do domu w dniu 15 maja 80r. Z. G. wraz z żoną i dwójką małoletnich dzieci udał się do rodziny. Gdy wracał do domu około 23 godziny, pod drzwiami mieszkania czekało na niego trzech funkcjonariuszy SB, którzy skuli go kajdankami, jeden z nich kopnął go trzy razy w żebra, i zabrali go na komendę. Na komendzie był on przesłuchiwany. Podczas tego przesłuchania funkcjonariusze używali wobec niego wulgaryzmów, obelżywych wyzwisk mówiąc, że jest bandytą, że jest polityczny, że dąży do upadku systemu, że jak będzie dalej strajkował będzie miał „przerąbane”. Był namawiany do podpisania współpracy. Następnego dnia, około 5 rano Z. G. został zwolniony i wrócił do domu, a następnie udał się do na teren zakładu pracy. Około godziny 9 pracownicy przystąpili do pracy.

W dniu 23 maja 1980 roku władze polityczne województwa podjęły decyzję dotyczącą zwolnienia z pracy w trybie natychmiastowym między innymi Z. G. jako jednego z najbardziej aktywnych uczestników przerwy w pracy, który swą postawą oddziaływał negatywnie na pozostałą załogę.

W dniu 26 maja 1980r. rozwiązano z Z. G. umowę o pracę z powodu nieusprawiedliwionego uchylania się od świadczenia pracy w dniu 15 maja 1980r.

Po wręczeniu wypowiedzenia Z. G. został on jeszcze przez dwóch funkcjonariuszy SB przewieziony na komendę. Tam został ponownie zatrzymany i przesłuchany. Namawiano go do podpisania współpracy. Grożono, że jeżeli tego nie zrobi będzie miał trudności w znalezieniu pracy. Z. G. odmówił. W tym dniu zakończono sprawę dotyczącą zarejestrowania Z. G. jako figuranta, uzasadniając to przeprowadzeniem rozmowy ostrzegawczej, a w dniu 21.07.80r. jego akta zarchiwizowano. Sprawa o kryptonimie (...) została zamknięta 25 czerwca 1980 roku.

Po zwolnieniu z pracy Z. G. miał trudności w znalezieniu zatrudnienia z uwagi na powód zwolnienia.

Wyrokiem z dnia 3 września 1980r. Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu w sprawie IP864/80/03 na skutek odwołania Z. G. przywrócił go do pracy w Spółdzielni Kółek Rolniczych w K. B. na warunkach i na stanowisko zajmowane do 26 maja 1980r. i zasądził na jego rzecz należne wynagrodzenie.

Z. G. powrócił do pracy i pracował w (...) w K. B. do 18 stycznia 1982r., kiedy to zwolnił się za porozumieniem stron, gdyż planował rozpocząć działalność jako taksówkarz, w związku z czym w połowie 1981r. zakupił używany samochód marki W..

Na początku lat osiemdziesiątych Z. G. zapisał się i był działaczem (...) Indywidualnych Zarządu Gminnego w K. B..

W marcu 1981 roku Z. G. starał się o paszport celem wyjazdu do pracy w RFN i paszport taki uzyskał. Dwukrotnie w stanie wojennym i po dwukrotnie po nim Z. G. wyjeżdżał do pracy do RFN.

Od lat osiemdziesiątych miejscem spotkań ludzi represjonowanych przez władze była plebania Parafii św. W. w K.. W spotkaniach tych często uczestniczył też Z. G., który pracując jako taksówkarz wspomagał struktury podziemnej Solidarności poprzez pozyskiwanie reglamentowanej benzyny na cele organizacyjne, dwa razy przewoził też wydawnictwa bezdebitowe do W., był uczestnikiem mszy w intencji Ojczyzny organizowanych w Parafii św. W. w K..

W dniu 21 stycznia 2021r. pełnomocnik Z. G. wniósł o zasądzenie na rzecz wnioskodawcy kwoty 40.000zł tytułem zadośćuczynienia za krzywdę w związku z represjami stosowanymi wobec wnioskodawcy za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, w tym licznych zatrzymań. We wniosku podniesiono, że w latach 1980-1989 wnioskodawca był 38 razy zatrzymany na 48 godzin w związku ze swoją działalnością opozycyjną.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił częściowo na podstawie zeznań Z. G. (k.57v-60), częściowo na podstawie zeznań świadków: S. L. (k.60-60v0 i D. G. (k.60v-61) oraz na podstawie dokumentów zebranych w sprawie, to

jest dokumentów nadesłanych przez IPN w P. (k.26-36 i 37) oraz dokumentów przedłożonych przez wnioskodawcę (k.8-18, 53-56).

Zdaniem Sądu wnioski Z. G. tylko częściowo zasługują na uwzględnienie.

Przeprowadzone postępowanie nie wykazało, aby poza zatrzymaniem w nocy z 15 na 16 maja 1980r. oraz zatrzymaniem po wręczeniu wypowiedzenia umowy o pracę w dniu 26 maja 1980r. wnioskodawca był jeszcze 36 razy, jak wskazano we wniosku, zatrzymany na 48 godzin w związku ze swoją działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Zeznania wnioskodawcy w tym zakresie jawiły się jako gołosłowne. Świadek S. L. o rzekomych zatrzymaniach wnioskodawcy wiedział tylko z jego przekazu, stąd zeznania świadka w tym zakresie nie mogły być podstawą przyjęcia, że do takich zatrzymań dochodziło, a zwłaszcza, że były to zatrzymania związane z działalnością opozycyjną wnioskodawcy, o której to działalności świadek miał wiedzę też tylko z przekazu wnioskodawcy. Również zeznania świadka D. G. nie dały podstaw do przyjęcia, że wnioskodawca był rzeczywiście wielokrotnie zatrzymywany na 48 godzin w związku ze swoją działalnością opozycyjną. Świadek sama zeznała, że wtedy dużo o tym nie wiedziała, gdyż wnioskodawca jej nie mówił. Dopiero po konkretnym pytaniu o przypadki zabierania męża z domu w wyniku zatrzymania świadek podała, że były kilkanaście razy takie sytuacje. Skoro natomiast były takie sytuacje, to świadek musiałaby o nich wiedzieć.

W ocenie Sądu wnioskodawca mógł być wzywany na przesłuchania czy Służba Bezpieczeństwa mogła prowadzić z nim rozmowy, celem pozyskania go jako współpracownika, przy czym nie pozostawał on w późniejszym okresie, po dyscyplinarnym zwolnieniu z pracy, w zainteresowaniu Służby Bezpieczeństwa w związku ze swoją działalnością niepodległościową, gdyż w przeciwnym razie w zasobach IPN znajdowałyby się materiały innych spraw, podobnie jak to miało miejsce w sprawie o kryptonimie (...), a takich materiałów nie zarejestrowano. W związku z czym jeżeli nawet miały miejsce przesłuchania wnioskodawcy w późniejszym czasie, jego wzywania czy doprowadzenia do komendy, nie mogły one być związane z działalnością wnioskodawcy na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, gdyż służby o takiej działalności wnioskodawcy nie miały informacji. Sam wnioskodawca zeznał, że poza uczestnictwem w czasie stanu wojennego w spotkaniach prześladowanych ludzi solidarności w Parafii św. W. nie prowadził on żadnej działalności politycznej czy niepodległościowej i nie wie dlaczego był taki ważny dla SB. Zeznał, że woził tylko jakąś osobę z koloratką do L. i W. z jakimiś czasopismami dotyczącymi podziemia.

Stąd w ocenie Sądu wnioskodawcy przysługuje zadośćuczynienie jedynie za pozbawienie go wolności w nocy z 15 na 16 maja 1980r. oraz po wręczeniu mu wypowiedzenia umowy o pracę w dniu 26 maja 1980r., które to okoliczności przeprowadzania tzw. „rozmów ostrzegawczych” wynikają z dokumentów IPN.

Zadośćuczynienie to przysługuje przy tym jedynie za krzywdę związaną z bezprawnym pozbawieniem wolności, nie zaś za ewentualne szkody jakie spotykały wnioskodawcę po dyscyplinarnym zwolnieniu go z pracy. Ustawa lutowa nie daje prawa do rekompensaty za działalność opozycyjną i niepodległościową, lecz jedynie za bezprawne pozbawienie wolności będące jej wynikiem.

Zgodnie z art.11 ust.2 ustawy z dnia 23.02.2009r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. Nr 191, poz.1372) wobec osób pozbawionych wolności bez przeprowadzenia zakończonego orzeczeniem postępowania przez polskie organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości lub przez organy pozasądowe w okresie od 1.01.44r. do 31.12.89r., jeżeli czyn zarzucony lub przypisany był związany z działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego albo orzeczenie wydano z powodu takiej działalności, mają odpowiednie zastosowanie przepisy art.11ust.1 i art.8 cytowanej ustawy, pozwalające na zasądzenie od Skarbu Państwa zadośćuczynienia za doznaną krzywdę.

Wnioskodawca wniósł o zasądzenie jedynie zadośćuczynienia właśnie. Roszczenie o zadośćuczynienie jest związane z tzw. szkodą niematerialną.

Ustalając wysokość kwoty zadośćuczynienia za doznaną krzywdę Sąd miał na uwadze czas pozbawienia wolności i warunki w jakich ono miało miejsce, skutki jakie wywołało dla dobrego imienia wnioskodawcy, jego negatywne przeżycia psychiczne, wiążące się z faktem pozbawienia wolności, negatywne skutki o charakterze niematerialnym w zakresie zdrowia wnioskodawcy.

Zgodnie z treścią art.445§1k.c., który to przepis ma zastosowanie wprost w procesie karnym uregulowanym w Rozdziale 58 Kodeksu postępowania karnego, do którego odsyła przepis art.8ust.3 cytowanej ustawy, zadośćuczynienie winno być „odpowiednie”. Z istoty tego unormowania i natury krzywdy, suma przyznana tytułem zadośćuczynienia musi, siłą rzeczy być przybliżonym ekwiwalentem doznanych cierpień psychicznych i fizycznych.

Pojęcie „sumy odpowiedniej” użyte w art.445§1k.c. w istocie ma charakter niedookreślony, niemniej jednak w judykaturze wskazano kryteria, którymi należy się kierować przy ustalaniu wysokości zadośćuczynienia. Zadośćuczynienie ma mieć przede wszystkim charakter kompensacyjny, wobec czego jego wysokość nie może stanowić zapłaty symbolicznej, lecz musi przedstawiać jakąś ekonomicznie odczuwalną wartość. Jednocześnie wysokość ta nie może być nadmierną w stosunku do doznanej krzywdy, ale musi być „odpowiednia” w tym znaczeniu, że powinna być – przy uwzględnieniu krzywdy poszkodowanego – utrzymana w rozsądnych granicach, odpowiadających aktualnym warunkom i przeciętnej stopie życiowej społeczeństwa (por. wyrok SN z 22.04.85r. (...) 94/85 [LEX nr 8713]).

Pozbawienie wolności, a za takie należy uznać zatrzymanie wnioskodawcy, dla każdego człowieka jest ciężką dolegliwością. Trudno jest zmierzyć czy rozważyć rozmiar tej dolegliwości. Nie istnieją żadne wymierne wskaźniki tej krzywdy. Niewątpliwie brak jest obiektywnego przelicznika doznanej przez zatrzymanego krzywdy na kwotę wyrażoną w pieniądzu, co może powodować zawsze rozbieżność ocen w kwestii słusznego jej ustalenia.

Abstrahując od jakichkolwiek wskaźników i przeliczników, zważywszy na rozmiar dolegliwości i jej długotrwałość, mając w szczególności na uwadze poczynione wyżej ustalenia faktyczne, zdaniem Sądu kwota 5000zł za krzywdy wynikające z zatrzymania wnioskodawcy winna stanowić właściwe zadośćuczynienie. Wnioskodawca był zatrzymany dwukrotnie, zaledwie przez kilka godzin w trakcie których był przesłuchiwany, niemniej jednak był ponижajaco traktowany.

Czas pozbawienia wolności wnioskodawcy i odczuwana przez niego dolegliwość związana z pozbawieniem wolności, izolacją od rodziny, uzasadnia przyznanie wnioskodawcy kwoty 5000zł tytułem zadośćuczynienia. Żądana zaś przez wnioskodawcę kwota 40.000zł okazała się wygórowana. Zwłaszcza, że przeprowadzone postępowanie nie wykazało, aby poza tymi dwoma zatrzymaniami wnioskodawca był jeszcze zatrzymywany w związku ze swoją działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Dlatego Sąd w pozostałym zakresie powództwo oddalił.

Zdaniem Sądu kwota 5000zł nie jest natomiast ani kwotą symboliczną, ani kwotą wygórowaną. Sąd uznał, że zasadzona na rzecz wnioskodawcy kwota 5000zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę wynikającą z dwukrotnego zatrzymania, spełnia swą funkcję kompensacyjną, a nie stanowi postaci wzbogacenia się tą drogą.

Ustawowe odsetki od zasądzonej kwoty przysługują wnioskodawcy dopiero w przypadku zwłoki w zapłacie tej kwoty z chwilą gdy stanie się ona wymagalna czyli od dnia uprawomocnienia się wyroku, dlatego też za czas do wydania przez Sąd prawomocnego orzeczenia odsetki te nie przysługują (por. teza 2 post. SN z 29 kwietnia 1991 r., V KRN 475/90, OSNKW 10-12/1991, poz. 52).

Kosztami postępowania w niniejszej sprawie zgodnie z art.13 ustawy z dnia 23.02.1991r. obciążono Skarb Państwa. Wysokość należnych wnioskodawcy kosztów zastępstwa procesowego ustalono na podstawie § 11 ust.6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 5.11.15r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. Poz.1800 ze zm.).

Agata Wilczewska